

Ali bi se moglo sbiti, da se i malen te ovisan narod digne proti veliku, da si izvojshti samostalnost. Što onda? Ihering veli, da za državno i politično pravo vriedi isto, što vriedi i za pravo privatno. On dakle dosljedno zahtieva, da se ne popušta; narod bo inače pokazuje moralnu trulost.

Teško je za cielo naći ovdje „auream mediocritatem“. I jači i slabiji može zapasti u strašne kolizije: slabiji stavljajuć si cieli bitak na kocku; a jači lišavajuć slabijega svake slobode. Kolizijam se daje izbjeći samo na sliedeći način. Postoji li navedeni odnošaj izmedj naroda istokrvnih, onda je slabiji prikoran, ako zapodieva borbu, van ako mu se velika nepravda čini: strpljivo podnašanje i takve nepravde škodilo bi jednokrvnoj ejelini, mjesto da bi joj koristilo. Jesu li to pako narodi inokrvni, onda je prikoran jači, ako ne popušta — a za stalno znade ili bi bar znati mogao, da slabiji o sebi bitisati može. Tako doduše ne biva, nu tako bi imalo biti.

Kad smo već kod pravnoga shvaćanja Iheringova, nešto ne možemo mimoići. Mislimo ovdje tumačenje poznatoga prizora iz Shakespearova „Mljetačkoga trgovca“, gdje Shylok pred sudištem traži, da mu se po ugovoru dozvoli odsjeći od živa Antonijeva tiela. Ihering naime misli, da je pjesnik Shylokovimi riečmi: „ja tražim zakon!“ označio čovjeka puna sviesti pravne, koji je duboko osjećao, da ako se njegovo pravo okrnji — bude okrnjeno i pravo državno. Kad mu se pako tražbini zadovoljilo nije, odlazi on klecajućih koljena, pognut i slomljen, da se čovjeku čini kao da vidi slomljeno pravo Venecije. U tom stoji — po Iheringovu tumačenju — tragika Shylokove osobe, koja u nas pobudjuje čuvstvo sažalosti.

Koliko je ovo tumačenje originalno — toliko ono nije pravo. Shakespeare, koji je svojim dramami izpjevao najpleminitiju etiku društvenu, jamačno nije mislio onako. Spomenutimi riečmi karakterisao je on čovjeka, koji ne samo da